

שאל בני

פרשת מקץ - חנוכה תשע"ט

עלון - מס' 119

העלון יוצא לאור ע"י מכון "שאל בני" העוסק בענייני שמירת הלשון
חשיבה חיובית לימוד זכות ואהבת ישראל
לזכרו של הגאון הרב רבי מאיר שפירא מלובלין זצוקללה"ה
להנצחות ולתרומות, ניתן ליצור קשר במייל: shealbeni@gmail.com
או לפקס 08-9178033

אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו -
כתב הרמב"ן שהאחים חשבו להם האכזריות
לעונש גדול יותר מן המכירה, כי היה אחיהם
הקטן בשר מבשרם מתחנן ומתנפל לפנייהם
ולא רחמו עליו.

בוודאי שהאחים סברו שעל פי הלכה צריך
למכור את יוסף, הוא בעל לשון הרע מחלוקת,
וצריך למכור אותו לעבד.

אבל אם כל זה, איך אדם מסוגל לעמוד מול
תחנונים של נער צעיר, איפה הרחמנות, היכן
המידות הטובות.

לפעמים צריך לזרוק ילד ממוסד, ח"ו. אבל
השאלה האם המשגיח, בוכה מצטער כשהוא
רואה את תחנוני הילד, משתתף בצערו.....

הבטחון וההשתדלות

במדרש (ב"ר פט) "אשרי הגבר אשר שם ה'
מבטחו" זה יוסף. ולא פנה אל רהבים וכו'
בשביל שאמר וכו'.

בספר קול שמחה כתב שהמאמר הזה תמוה.
הרי נראה שיוסף לא בטח בה', שהרי אמר לשר
המשקים והזכרתיני אל פרעה?

רק הענין הוא, בוודאי שכל האדם צריך לבטוח
בה' בכל העניינים. אם זאת צריך האדם לעשות
השתדלות, כמו שכתב הרמב"ן בכמה מקומות
שאין לאדם לסמוך על הנס, ולכן יעקב חצה
את הילדים שלו, הוא עשה השתדלות בענין
המלחמה עם עשו. גם נח עשה תיבה כדי
להנצל מהמבול, הגם שהתיבה לא יכולה
להכיל את כל הבעלי חיים, הפילים הראמים
היפופוטמים ושאר החיות הגדולות, צריך
לעשות ולהתנהג כדרך הארץ, והקב"ה ישלים
את החסר ויגמור את הענין, כמו שכתוב לקל
גומר עלי.

ובוודאי יוסף בטח בה', אך היה צריך לעשות
איזה פעולה כדברי הרמב"ן ז"ל אף שהיה
בטחונו בה'. רק יוסף חשב איזו השתדלות אני
יכול לעשות, הוא לא רצה השתדלות גמורה על
צד הבוטח, היינו \$100 הצלחה, רק השתדלות
גרועה, אמר יוסף אני יבקש משר המשקים,
מגוי שבוודאי אין לו הכרת הטוב, אולי הוא
יזכיר אותו. ובמדרש כתוב ששר המשקים רצה
לבזות את יוסף לפני פרעה, כדי שלא יוציאו
אותו מהבור, ויוסף ידע מזה שאין לסמוך על
הגוי, יוסף בטח בה', וביקש מהגוי.

וזהו פירוש המדרש אשרי הגבר אשר שם ה'
וגו', שם היינו שעשה השתדלות גרועה כיון
שבטח בקב"ה שיעזור לו, ולא סמך על שר
המשקים. ולא פנה אל רהבים לא סמך על שר
המשקים.

ומה שנענש יוסף הוא משום שלפי דרגתו הוא
לא הי' זקוק אף להשתדלות קלה שכזו.

העלון לזכותו של הבחור, פנחס מנחם בן נחמן
לזיווג הגון והצלחה בכל העניינים.
ב"ה הבחור שלזכותו נתרם העלון שבוע שעבר,
מצא את זיווגו.

פרשת החלומות

פרעה קורא לכל חכמיו ויועציו, ומבקש מהם שיפתרו לו את החלום. זה אומר לו 7
בנים אתה מוליד 71 אתה קובר, ועוד כהנה וכהנה, ופרעה לא מקבל את פתרון
החרטומים, עד שיוסף הצדיק הניח את דעתו ופתר לו את החלום שיבואו שני רעב
ושני שובע. נשאלת השאלה מדוע פרעה לא קיבל את פתרון חכמיו ויועציו?
מתרצים פרעה הי' מלך הוא הבין שהחלומות שלו הם חלומות עם משמעות כללית
לתועלת כל העם כל המדינה, כל הפתרונות של החכמים היו פתרונות פרטיים ללא
אחריות כללית, פרעה אמר זה לא פתרון החלום. חלומות של מלך הם חלומות של
כל העם.

גם אדם פרטי יש ממש בחלומותיו.

רבנו בחיי בביאורו לתורה כותב שיש שלוש סיבות שגורמים לאדם לחלום חלומות.
א'. מאכלים. ב'. מחשבות. ג'. חיזוק הנפש.

א. חלומות שבאים מן המאכלים, שעולה אדם מהם אל המוח והחלומות שחולמים
עקב כך הם הבל. ב. חלומות שבאים מכח המחשבות וכח ציורם ביום, כך הוא יראה
בלילה כעין אותם דברים. ג. חלומות שבאים מחיזוק הנפש, הם החלומות האמתיים
מכולם. שהכח המדמה יצייר בעת השינה כשההרגשות בטלות והמדמה מתחזק, מה
שהשיג בהקיץ. והחלום הזה אמיתי ונכון. ובא לאדם מבלי שיהרהר בו, ובו נבואה
קטנה שנתנה לשוטים ולתינוקות. מפני שאין בהם דעת ולא הטריחו חושיהם
להשכיל, וחלומות כאלו באים לצדיקים ולרשעים."

ידוע ומפורסם שהחולם חלום רע צריך להתענות כמו שכתוב בשולחן ערוך (אורח
חיים סימן רפח') שאם אדם חולם חלום רע צריך הוא להתענות תענית אפי' בשבת,
כדי לבטל את הרוע של החלום.

מעניין מאוד מה שכתוב שם בשולחן ערוך מהו חלום רע?

המחבר כתב שהעולם אומרים שנמצא בספרים קדמונים שעל שלשה חלומות
מתענים בשבת, ואלו הן: א. הרואה ס"ת שנשרף. ב. יוה"כ בשעת נעילה. ג. קורות
ביתו או שיניו שנפלו. וי"א הרואה יוה"כ אפילו שלא בשעת נעילה. וי"א הרואה
שקורא בתורה. וי"א הרואה שנושא אשה. ודווקא אם רואה את שיניו שנפלו, אבל
הרואה לחייו שנשרו, חלום טוב הוא, שיש כאן רמז שמתו היועצים עליו רעה.
המשנה ברורה כותב שאם היו לו כאבי שיניים, אינו צריך להתענות, כי בוודאי הוא
חשב על הכאבים ביום וע"כ חלם עליהם בלילה.

מילתא דבדיחותא

מספרים בדיחה. שפעם אחד הגיע אדם לרבו, וסיפר לו שחלם חלום שלמד עם הבעש"ט, שוב
בא לרבו ואמר לו שלמד עם אחי' השילוני, שוב אמר לו שלמד עם החלבן מרמת גן, שוב אמר
לו שלמד עם החייט מכפר סבא, שוב בא ואמר לו שלמד עם הסנדלר מרעננה.
ראה רבו שהוא מדומיין כמו שצריך: שאל אותו רבו, תגיד לי האם לא ראית בחלום גם איזה
רופא או פסיכיאטר??

עוד מעשה באדם שחלם שהתגלה אליו אברהם אבינו, ודיבר איתו, הוא מאוד התרגש וכתב זאת
בספר, שוב חלם על תנאים ואמוראים ועוד ועוד, וכתב כל מה שחלם, יום אחד החליט להדפיס
את ספרו "ספר החלומות". הלך לרבו וביקש ממנו הסכמה על הספר, אמר לו הרב הספר נפלא
הבעיה היא שאני לא נותן הסכמות בכתב על ספרי חלומות, אבל דבר אחד ברור לי, שחבל על
כל רגע שאתה ער לך לישון הרגע....

אגזינטע עם הארץ – עם הארץ בריא וחזק

קבצן אחד רצה לשפר את ההכנסות שלו, הוא אמר שהוא תלמיד חכם, ומצוה להחזיק ת"ח. הוא הגיע למקום מסוים, ואמר אני ת"ח אנה תנו לי נתינה הגונה! ! אחד שאל אותו האם אתה יודע את הדרך היומית של היום? אמר אני חלש לא חש בטוב, ולא הספקתי ללמוד את הדרך היומית. שאל אותו האיש האם אפשר לדבר אתך, על פרשת שבוע רמב"ן אור החיים? אמר לו הקבצן, אני תלמיד חכם חלש, אין לי כח, לא הספקתי ללמוד. שאל אותו האיש, האם אפשר לדבר אתך דברי אגדה סיפורי צדיקים? אמר הקבצן אני תלמיד חכם חלש אני לא זוכר עכשיו דברי אגדה.

אמר לו האיש: [באידיש אומרים זאת] די ביסט נישט קא קרנקע ת"ח, די ביסט קא גזינטע עם הארץ.

אתה לא תלמיד חכם חלש חולה, אתה עם הארץ בריא.

הרב ישראל אשלג 0504182631

הלכות לשון הרע

ראובן הלך ברחוב והנה הוא רואה איך דוד הילד של חברו, זורק אבנים על התולה, ושוב מכה אותה, צער בעלי חיים, ממש מעשה אשר לא יעשה, האם מותר לו לספר לחבירו על מעשיו של דוד?

כתב החפץ חיים (הלכות לשון הרע כלל ח' הלכה ג') שאסור לדבר לשון הרע על קטן "יתום" כיון שע"י הלשון הרע הוא ינזק, וכן יגרם לו צער רב, [הרי כתוב יתום ואלמנה לא תענון, רש"י כתב שאסור לענות כל אדם אלא שדיבר הכתוב בהוה, מבארים שיתום כשהוא בוכה על צער מיקרי, הוא בוכה גם על צער היתמות שלו] וביאר (בבאר מים חיים ס"ק ה') שהוא הדין אם בדיבורו הוא מזיק או מצער לקטן שאינו יתום, הוא גם עובר על איסור לשון הרע, ומה שנקט יתום, כיון שאין זה מצוי שקטן סתם ינזק או יצטער, דאינו מבחין ולא מפריע לו שמדברים עליו לשון הרע.

וכתבו הפוסקים שזה ברור שאסור לבייש ולהלבין פני קטן, שהרי יש כאן אונאת דברים שנוהגת גם בקטן.

וכן ברור שאם מזה את הוריו, כשאומר שההורים של הקטן הזה, אינם יודעים לחנך את הילד, ההתנהגות נובעת מחוסר חינוך, בוודאי שיש כאן לשון הרע.

דייק בספר לחפץ בחיים, ששמע מתוך דברי החפץ חיים שאם אין הקטן מצטער, אין כאן לשון הרע. ותמוה מאוד מה בכך שאינו מצטער, מ"מ הוא מדבר על הקטן לשון הרע, והרי אף קטן הוא בכלל עמיתך?

והאריך שם לבאר שמכיון שלקטן אין דעת הרי הוא כשוטה וחרש שאין להם דין גדול, ורק אם יש נזק בדיבור הלשון הרע אסור לדבר, אבל אם אין נזק וצער לקטן מותר לדבר לשון הרע על הקטן.

ואף אם אומר שיש לקטן מידות מושחתות, אין זה גנאי על הקטן כיון שיש הרבה שבילדותם הם התנהגו בצורה שלילית וכשהם גדלו הם הייטיבו את מעשיהם, ויישרו את המידות שלהם. חידוש עצום ממש.

לפי זה מותר לספר לאחר שילד פלוני ציער בעלי חיים, כיון שאין לקטן צער או נזק מכך שסיפרו עליו.

כשמסרתי שיעור על הלכות אלו, נגש אלי מלמד וכך אמר לי, אני מלמד לילדים בגיל שש וחצי, וברור לו שאם אחד ישמע שדיברו עליו רע הוא יפגע עד עמקי נשמתו, הוא מסוגל לבכות על זה כמה שעות, אם כן אין דבר כזה שקטן בעלמא לא ינזק ולפא יעלב שדיברו עליו לשון הרע, ובמציאות יש צער גם לילד קטן, ודו"ק

לקט סיפורים מספר חסידים

מסופר בספר חסידים "מעשה באדם אחד שמת צעיר לפני זמנו כמה שנים, לאחר י"ב חודש, נתגלה בחלום לאחד מקרוביו, והלה שאל אותו: מה מעשיך ומה עלה בגורלך בעולם הבא? אמר לו: בכל יום דנים אותי על שלא הייתי מדקדק לברך ברכת המוציא, וברכת הפירות וברכת המזון בכונת הלב, ואומרים לי: להנאתך נתכוונת.

שאלו: והלא אין משפט לרשעים אלא י"ב חודש בלבד, וכבר עברו עליך יותר מי"ב חודש ועדיין דנים אותך? אמר לו: אין דנים אותי פורענויות חזקות, כמו בשנים עשר החדשים הראשונים".

עוד מסופר בספר חסידים "מעשה בחסיד אחד שצוה לבנו; שלא יהנה יותר מן העולם, ושלא יעברו עליו יותר משלושה ימים בלא תענית. היינו שהוא ה" צדיק גדול מאוד, לא נהנה מהעולם וכל ימיו בתעניות.

וכשמת — הוציאוהו מקברו והיכהו, ונצטערו מאד על הדבר. ובא בלילה בחלום לאחד ואמר לו שמה שנענש בכך שהוציאוהו מקברו זה מפני, שכשהייתי רואה ספרים נמחקים קרועים עם דפי ספרים — לא הייתי קושרם יחד ומצניעם".

עוד מעשה מספר חסידים, מעשה באשה אחת שהיתה עוסקת בתפירה בערב שבת ולא היתה עוסקת בצרכי שבת כראוי, ומתה. ראה אחד בחלום; שהיו שורפים עיניה וידיה בנעורת של פשתן, שאל: למה דינה בכך? השיבו לו: מפני שהיתה עוסקת בערב שבת בפשתן ולא היתה עוסקת בצרכי שבת.

מעשה ביהודי אחד שהלך למרחוק, והרבה זמן לא שב למקומו. וראה יהודי אחד בחלום, איך שהיו בעולמות העליונים שוקלים את אותו יהודי שהלך למרחוק — בכף מאזנים, ובצער רב מאוד הכריעו עונותיו את המשקל ויצא דינו לחובה, ואמרו: כיון שעונותיו מכריעים אין לו חלק לעולם הבא.

באו אחרים ואמרו; לא שקלתם יפה, ושמו הרבה מאוד עורות של שועלים, וכן עוד שאר עורות של האיש. והכריע הכף לזכות. אמרו: הרי הוא בן העולם הבא והאיש שראה בחלום היה סבור שזה שדנו אותו, הוא חי. ובאמת בשעה שחלם היה הנשקל מת.

ואמרו: שמכיון שהי' מנהג מקומם לכפות מס על כל אחד ואחד ליתן עורות לצדקה, כדי שיהי' לעניים בגדים חמים, הגם שנתנו אותם בכפיה, אותם עורות הם צדקה ממש, כמו שכתוב (ישעיה יז): "ונוגשך צדקה", כשהקהל מתרימים וכופים לתת כך וכך למס, ונותן באמונה — נחשב להם לצדקה. ומה ששקלו את גופו של אותו אדם, והניחוהו על המשקל, הוא משום שגופו עסק בגמילות חסדים".

ניתן להזמין שיעורים והרצאות בענייני שמירת הלשון ותיקון המידות חינוך ועוד, פאלפון: 0504182631

ובדוא"ל: shealbeni@gmail.com